

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 206/2019-55

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. augusta 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša a Mojмира Mamojku v konaní o ústavnej sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Jozefom Vaškom, Szakkayho 1, Košice, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018 za účasti Slovenskej republiky – Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018 z r u š u j e a v e c v r a c i a tomuto súdu na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý nahradiť trovy konania [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] v sume 390,50 € (slovom tristodevät’desiat eur a päťdesiat centov) na účet advokáta JUDr. Jozefa Vaška, Szakkayho 1, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ústavnej s’ťažnosti [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a s’ťažnostná argumentácia s’ťažovateliek

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 206/2019-19 z 21. mája 2019 prijal na ďalšie konanie ústavnú s’ťažnosť [REDACTED]

[REDACTED] (ďalej aj „s’ťažovateľky“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplynulo, že sťažovateľky sa žalobným návrhom, ktorého zmenu pripustil Okresný súd Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) uznesením č. k. 15 C 69/2014-165 z 28. júla 2016, domáhali proti Slovenskej republike – Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, určenia, že „**██████████** **██████████**, je spoluvlastníčkou vo veľkosti 1/2 z celku k pozemku parc. č. **██████████** o výmere 836 m², zastavané plochy a nádvoría zapísané na **██████████** k. ú. **██████████** a že do dedičstva po nebohom **██████████**, naposledy bytom v **██████████** **██████████**, patrí spoluvlastnícky podiel 1/2 z celku k pozemku parc. č. **██████████** o výmere 836 m², zastavané plochy a nádvoría, zapísané na **██████████**, k. ú. **██████████**“. Slovenská republika sa stala vlastníkom uvedeného pozemku na základe delimitačného protokolu č. Z 2557/2004 o prechode majetku štátu podľa zákona č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V čase podania žalobného návrhu bol jeho správcom Okresný úrad Košice, Komenského 52, Košice.

2.1 V predmetnom konaní nebolo sporné, že „Rozhodnutím o pridelení pozemku do osobného užívania č. Fin. 12/67-14/Ovch. zo dňa 18. 09. 1967 prideliť Okresný národný výbor v Trebišove, odbor finančný, **██████████** a jeho manželke **██████████** **██████████** do osobného užívania (k výstavbe rodinného domku) pozemok parc. č. **██████████** o výmere 836 m² v k. ú. **██████████** za náhradu 3 214,40 Kčs, ktorý bol vo vlastníctve Československého štátu v správe MNV **██████████**“.

Dňa 4. 8. 1967 bola uzatvorená Dohoda o zriadení práva osobného užívania pozemku na základe Rozhodnutia finančného odboru ONV v Trebišove zo dňa 18. 09. 1967 č. 12/67/-14/Ovch. medzi Miestnym národným výborom v Slanci a **██████████** a manželkou **██████████**, ktorej predmetom je pozemok parcela č. **██████████** v k. ú. **██████████** o výmere 836 m².

Právo osobného užívania uvedeného pozemku vzniklo **██████████** a jeho manželke **██████████** registráciou tejto dohody na Štátnom notárstve v Sečovciach dňa 5. októbra 1967 pod č. R II 269/67.

Osobné užívanie parcely č. 243/2 – záhrada o výmere 836 m² bolo zapísané v evidencii nehnuteľností na [REDAKOVANÉ] na meno vlastníka: [REDAKOVANÉ], číslo evidenčného listu [REDAKOVANÉ] zo dňa 05. 10. 1967.

Pozemok parc. [REDAKOVANÉ] – zastavané plochy a nádvoria o výmere 836 m², zapísaný na [REDAKOVANÉ] pre obec a k. ú. [REDAKOVANÉ] bol pôvodne zapísaný v evidencii nehnuteľností ako parcela č. 243/2 – záhrada o výmere 836 m² na [REDAKOVANÉ] k. ú. [REDAKOVANÉ] okres [REDAKOVANÉ] K prečíslovaniu parcely došlo podľa THM – výkaz zmien č. položky 85/1975.

Dňa 27. augusta 1971 bola uzatvorená kúpno predajná zmluva medzi predávajúcimi: [REDAKOVANÉ] a manželkou [REDAKOVANÉ] a kupujúcim: [REDAKOVANÉ], kde predmetom kúpy bola novostavba rodinného domu s príslušenstvom, vybudovaného na parc. č. [REDAKOVANÉ] v k. ú. [REDAKOVANÉ]. Z uvedenej zmluvy vyplýva, že „stavba domu ku dňu podpísania tejto zmluvy nie je celkom dokončená. Predmetom kúpno predaja je však dokončený dom, ktorý predávajúci sú povinní dohotoviť na vlastné náklady a odovzdať kupujúcemu najneskoršie do 31. 3. 1972. Predávajúci sú povinní výstavbu domu dokončiť tak, aby vyhovoval prevádzkovým potrebám kupujúceho, ako to bolo medzi stranami dojednané predbežnou dohodou zo dňa 10. 8. 1971... Označení nehnuteľnosť – rodinný dom dokončený podľa úprav kupujúceho s prísl. – predávajúci odpredávajú a kupujúci odkupuje za vzájomne dojednanú kúpnu cenu 406.875,-,- Kčs.“. Zmluvné strany sa zároveň dohodli, že „majetkovo-právne usporiadanie užívania pozemku sa vykoná medzi stranami v osobitnom konaní... Táto zmluva nepodlieha registrácii pred Štátnym notárstvom, ani výrubu poplatku z prevodu nehnuteľnosti... Kupujúci si nechá na základe tejto listiny prepísať vlastnícke právo v evidencii nehnuteľnosti vo svoj prospech.“.

Dňa 11. augusta 1986 „[REDAKOVANÉ]“ zaslalo Stredisku geodézie pre okres Košice-vidiek žiadosť o zápis zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnosti evidovanej na parcele [REDAKOVANÉ] k. ú. [REDAKOVANÉ] o výmere 836 m², zapísanej na [REDAKOVANÉ].. v prospech MNV [REDAKOVANÉ]

2.2 Sťažovateľky v žalobnom návrhu uviedli, že «táto kúpno predajná zmluva bola uzavretá v intenciách § 219 za použitia § 218 ods. 2 vtedy platného Občianskeho zákonníka. V zmysle § 219 vtedy platného Občianskeho zákonníka „Právo osobného užívania pozemku,

na ktorom je zriadená stavba, zanikne, ak stavba prejde do socialistického spoločenského vlastníctva. Právo osobného užívania sa musí pri tom vyporiadať.“. V zmysle § 218 ods. 2 posledná veta vtedy platného Občianskeho zákonníka „Dohoda o vyporiadaní je súčasťou zmluvy o prevode stavby.“. Vychádzajúc z týchto zákonných ustanovení máme za to, že kúpnopredajná zmluva zo dňa 27. 08. 1971 je ex lege neplatná, nakoľko neobsahuje dohodu o vyporiadaní práva osobného užívania pozemku. Táto dohoda je podstatnou náležitosťou zmluvy, čiže táto zmluva je v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka neplatná... Máme za to, že neplatný právny úkon nemôže zakladať ex lege zánik osobného užívania pozemku, a preto v zmysle § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka došlo k zmene osobného užívania pozemku na vlastníctvo s tým, že toto vlastníctvo doposiaľ trvá.». Zákon č. 509/1991 Zb., ktorým sa mení, dopĺňa a upravuje Občiansky zákonník (ďalej len „novela“), totiž v § 872 ods. 1 prvej vete (prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. januára 1992) ustanovil, že právo osobného užívania pozemku vzniknuté podľa doterajších predpisov, ktoré trvá ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona, mení sa dňom účinnosti tohto zákona na vlastníctvo fyzickej osoby.

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 15 C 69/2014-167 z 28. júla 2016 návrh sťažovateľiek zamietol. V odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval:

„V zmysle ust. § 219 OZ účinného v čase uzavretia kúpnopredajnej zmluvy a bodu 2 vyššie uvedenej kúpnopredajnej zmluvy, predávajúcim zaniklo zo zákona právo osobného užívania k predmetnému pozemku...

Z prednesu zástupcu za žalovaného súd zistil, že predmetný pozemok parcela č. 334/4 bol daný hospodárskou zmluvou do trvalého užívania [REDAKOVANÉ], avšak žalovanému sa nepodarilo získať a teda predložiť hospodársku zmluvu o trvalom užívaní pozemku, avšak zo zápisov právnych vzťahov v evidencii nehnuteľností ([REDAKOVANÉ] k. ú. [REDAKOVANÉ] je zrejmé, že táto hospodárska zmluva o trvalom užívaní bola uzatvorená, lebo by inak toto trvalé užívanie nemohlo zaniknúť, a teda nemohol by byť vykonaný zápis do evidencie nehnuteľností...

Na základe ust. § 18 ods. 1 zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, sa právo trvalého užívania dňom 01. 01. 1994 zmenilo na nájom majetku štátu. I z uvedených skutočností vyplýva, že žalobcovia mali a museli mať vedomosť o tom, že parcela č. [REDAKOVANÉ]

██████ nie je v ich vlastníctve, pretože v tom čase pozemky vo vlastníctve štátu mohli byť odovzdávané len do osobného užívania občanov, preto i podpísali dohodu o zriadení práva osobného užívania pozemku. Taktiež museli mať vedomosť o tom, že predajom tejto stavby do socialistického spoločenského vlastníctva im zanikne právo osobného užívania pozemku. Za týchto okolností nemohli nastať zákonné podmienky vydržania v zmysle § 134 a nasl. OZ...

Taktiež z obsahu listín (██████ kópie z katastrálnej mapy z roku 1996) je zreteľné, že výmera pozemku ██████ zostala nezmenená a to vo výmere 836 m², táto skutočnosť je zrejmá aj z výkazu zmien za rok 1975 (č. l. 138, 139), kde pri pôvodnej parcele č. 243 je uvedená výmera 836 m². Súd ďalej zistil, že dňa 11. 08. 1986 ██████ zaslalo žiadosť o zápis zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (č. l. 140) evidovanej na parcele ██████ k. ú. ██████ o výmere 836 m², zapísanej na ██████. Vlastnícke právo k uvedenej nehnuteľnosti bolo obmedzené zmluvou o pôžičke zo dňa 12. 10. 1967 a obmedzenie vlastníckeho práva zaniklo zaplatením pôžičky dňa 31. 05. 1983 a na základe týchto skutočností žiadali stredisko Geodézie o vykonanie zápisu zmeny vlastníckeho práva k uvedenej nehnuteľnosti zapísanej na ██████ ako parcela č. ██████ k. ú. ██████ (toho času zodpovedá nové číslo parcely č. 334/4) v prospech Miestneho národného výboru ██████ Na základe toho MNV ██████ odovzdalo predmetný pozemok ONV Košice-vidiek a ONV Košice-vidiek družstvu do trvalého bezplatného užívania, nakoľko sú vlastníkami domu na predmetnom pozemku. Súčasťou žiadosti o zápis, bolo aj potvrdenie Slovenskej sporiteľne (č. l. 142) o výmaze obmedzenia prevodu nehnuteľnosti, ktoré zaniklo vyplatením pohľadávky...

Súd poznamenáva, že z ust. § 218 OZ (účinného v čase uzavretia KZ) vyplýva, že vyporiadanie práva osobného užívania pozemku pri prevode stavby stojacej na tomto pozemku je povinnosťou nadobúdateľa stavby a že dohoda o vyporiadaní tohto práva je súčasťou zmluvy o prevode vlastníctva stavby, taktiež z ust. § 219 OZ vyplýva, že právo osobného užívania pozemku, na ktorom je zriadená stavba, zanikne, ak stavba prejde do socialistického spoločenského vlastníctva, pričom právo osobného užívania sa musí vyporiadať. Uvedené ustanovenie však nerieši otázku, medzi kým malo dôjsť k vyporiadaniu zanikajúceho práva osobného užívania, či totiž predávajúci, v danom prípade právny predchodca žalobcov (██████ a manželka), ktorý predal stavbu ██████

██████████, má nárok na úhradu ceny práva osobného užívania voči tejto organizácii, a či voči bývalému Národnému výboru, s ktorým uzavrel dohodu o zriadení práva osobného užívania. Je však isté, že s vlastníctvom stavby na nadobúdateľa prechádza aj právo osobného užívania pozemku. Vyporiadanie práva osobného užívania pozemku v prípade uvedenom v ust. § 218 OZ, nezveruje zákon súdu, ale iba dohode účastníkov. Z uvedeného je teda zrejmé, že predávajúcim ██████████ s manželkou, zaniklo právo osobného užívania k predmetnému pozemku kúpnopredajnou zmluvou z dňa 27. 8. 1971, následne bol pozemok ██████████ daný hospodárskou zmluvou do trvalého užívania ██████████, i keď táto zmluva žalovaným súdu predložená nebola, z ██████████ k. ú. ██████████ (č. l. 16), je zrejmé, že takáto zmluva existovala, lebo inak by nemohol byť vykonaný zápis do EN...

Na námietku zástupcu žalobcov, že zápis v prospech žalovaného bol až v roku 1983, súd poznamenáva, že dňom 31. 5. 1983, Slovenská štátna sporiteľňa zaslala na kataster potvrdenie o splatení pôžičky, ktorá bola zabezpečená obmedzením prevodu predmetnej nehnuteľnosti, a na základe týchto skutočností, požiadal nový nadobúdateľ Československý štát o zápis vlastníckeho práva do Katastra nehnuteľností.“

4. Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľky podali odvolanie odôvodnené tým, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 365 ods. 1 písm. f) a h) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)]. Sťažovateľky pritom opätovne namietali, že „neplatný právny úkon nemôže zakladať ex lege zánik práv a osobného užívania pozemku, a preto v zmysle § 872 ods. 1 Obč. zák. došlo k zmene osobného užívania pozemku na vlastníctvo s tým, že toto vlastníctvo trvá a súd prvej inštancie sa nezaoberal v odôvodnení rozsudku tým, že ide o neplatnú kúpnopredajnú zmluvu, čo sa týka pozemku“.

5. Krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 a 2 CSP potvrdil. V relevantnej časti odôvodnenia svojho rozhodnutia navyše uviedol:

„Dôkazné bremeno mali stále v spore žalobkyne a oni nepreukázali, že žalovaný by nenadobudol vlastnícke právo a oni sa dostali do dôkaznej núdze.

Odvolaací súd sa stotožňuje s dôvodmi uvedenými v rozsudku súdu prvej inštancie...

Odvolaací súd súhlasí s tým, že súd prvej inštancie úplne zistil skutkový stav, poukázal na účel a význam jednotlivých dôkazov v súvislosti s právnym posúdením tohto sporu o určenie vlastníckeho práva a nemožno vytýkať súdu prvej inštancie, že by nevychádzal z relevantných skutkových zistení...

Správne a zákonné je konštatovanie súdu prvej inštancie, že vlastnícke právo k predmetnej nehnuteľnosti (dňa 11. 8. 1986 [redacted] zaslala žiadosť o zápis zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnosti evidovanej na parcele [redacted] k. ú. [redacted] o výmere 836 m²), toto vlastnícke právo bolo obmedzené zmluvou o pôžičke zo dňa 12. 10. 1967 a obmedzenie vlastníckeho práva zaniklo až zaplatením pôžičky dňa 31. 5. 1983, potom až žiadali Stredisko geodézie o vykonanie zápisu zmeny vlastníckeho práva k uvedenej nehnuteľnosti, zapísanej na [redacted] ako parcela č. [redacted] k. ú. [redacted] ktorému zodpovedá číslo parcely č. 334/4 v prospech v prospech Miestneho národného výboru [redacted] Na základe toho MNV [redacted] odovzdalo predmetný pozemok ONV Košice-vidiek a ONV Košice-vidiek potom družstvu do trvalého bezplatného užívania nakoľko sú vlastníckmi domu na predmetnom pozemku, okrem iného súčasťou žiadosti o zápis bolo aj potvrdenie Slovenskej sporiteľne o výmaze obmedzenia prevodu nehnuteľnosti, ktoré zaniklo vyplatením pohľadávky. Pri prečíslovaní parciel podľa THM podľa výkazu výmer čís. listu 143 v roku 1975 je zrejmé, že parc. č. 334/4 mala výmeru 836 m². Kúpna zmluva uzavretá v čase účinnosti § 218 OZ stanovila povinnosti pre nadobúdateľa stavby – domu a tak dohoda o vyporiadaní tohto práva je súčasťou zmluvy o prevode vlastníctva stavby, z vtedy platnej úpravy vyplýva, že právo osobného užívania pozemku, na ktorom je zriadená stavba zanikne, ak stavba prejde do socialistického spoločenského vlastníctva, pričom právo osobného užívania sa musí vyporiadať. Keďže nebolo určené, kto má čo vyporiadať a medzi kým malo dôjsť k vyporiadaniu zanikajúceho práva osobného užívania ([redacted] a manželka), právny predchodca žalobkyň neurobil žiaden úkon, bol nečinný, on predal stavbu [redacted], mal by nárok na úhradu ceny práva osobného užívania voči tejto organizácii a voči bývalému národnému výboru, s ktorým aj uzatvoril dohodu o zriadení práva osobného užívania. V súvislosti s tým potom, ale vlastníctvo stavby

na nadobúdateľa prechádza spolu aj s právom osobného užívania pozemku, vyporiadanie práva osobného užívania pozemku v prípade uvedenom v § 218 OZ nemožno podľa zákona zveriť súdu, ale iba dohode účastníkov, na základe uvedeného je správny a zákonný záver, že predávajúcim, t. j. po uzavretí kúpnej zmluvy [REDAKOVANÉ] s manželkou, zaniklo mu právo osobného užívania k predmetnému pozemku, po kúpnej zmluve z roku 1971 následne bol pozemok [REDAKOVANÉ] daný hospodárskou zmluvou do trvalého užívania [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], a aj keď nebola predložená táto zmluva súdu, z [REDAKOVANÉ] k. ú. [REDAKOVANÉ] jednoznačne vyplýva, že takáto zmluva existovala (v spore ide o vlastníctvo k pozemku)...

Tieto závery vyvodil súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania bez iniciatívy žalobkyni a jeho záver je presvedčivý, argumentmi podložený a vychádza zo zisteného skutkového stavu, lebo vždy ak by aj bola kúpna zmluva z r. 1971 v časti neplatná, je to len skutočnosť, od ktorej sa odvíjajú zákonné podmienky vydržania...

Preto, ak požiadal nový nadobúdateľ Československý štát o zápis vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností v roku 1983 potom čo Slovenská štátna sporiteľňa zaslala na kataster potvrdenie o splatení pôžičky zabezpečenej obmedzením prevodu predmetnej nehnuteľnosti, správne aj bolo žiadateľovi a novému nadobúdateľovi vlastníckeho práva vyhovené...

Pre úplnosť k odvolacím dôvodom v časti o namietanom vydržaní vlastníckeho práva, odvolací súd dopĺňa, že podmienky vydržania vlastníckeho práva sú ustálenou súdnou praxou rešpektované a vyžadujú si hlavne aj v prípade neplatnosti kúpnej zmluvy dobromyseľnosť právneho predchodcu pri nadobudnutí vlastníckeho práva, ktorý jednoznačne vedel, akú zmluvu uzatváral a že nemal vyporiadany pozemok. Až potom po preukázaní podmienky vydržania nastupuje ďalšia zákonná podmienka, t. j. vydržacia doba, ktorá je v zákone určená a oprávnenosť držby, nepretržitosť držby počas vydržacej doby, tieto podmienky neboli aj vzhľadom na dlhodobé užívanie predmetných nehnuteľností už splnené právnym predchodcom žalobkyne v 1. rade (aj z rozhodnutia NS SR sp. zn. 5 Cdo/7/2011 z 26. 4. 2012 ako aj z uznesenia 6 MCdo/1/2011 z 30. apríla 2012 vyplýva, že aj spochybnenie nadobudnutia vlastníckeho práva po nesprávnom zápise v pozemkovej knihe pri interpretácii Občianskeho zákonníka môže vyvolať pochybnosti, ktoré spôsobujú nedostatok základnej náležitosti vydržania vlastníckeho práva, t. j. dobromyseľnosť), ktorý nebol dobromyseľný po podpise kúpnej zmluvy z roku 1971...

Ani žalobkyňa v 1. rade v zásade nemohla nadobudnúť predmetné pozemky v dobrej viere a nemôžu ani patriť do dedičstva po jej právnom predchodcovi. Dobromyseľnosť, resp. dobrá viera znamená, že niekto s ohľadom na určitý právny vzťah, pri zachovaní obvyklej miery opatrnosti (ostrážitosti či starostlivosti), je vnútorne presvedčený o správnosti (poctivosti) svojho konania. Žalobkyňa v 1. rade, ktorá mala informáciu o zastavanosti predaných pozemkov ako aj informáciu (z 1. ruky) o osobnom užívaní k predmetnej parcele na základe rozhodnutia Okresného národného výboru Trebišov zo dňa 18. 9. 1967; spôsobujú nedostatok dobromyseľnosti, ktorá je dôležitá aj pri jednoznačnosti uzavretia dohody o zriadení práva osobného užívania k pozemku medzi Miestnym národným výborom v [REDAKOVANÉ] a neb. [REDAKOVANÉ] zo dňa 4. 8. 1967.“

6. Proti rozsudku krajského súdu sťažovateľky podali dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. b) CSP, tvrdiac, že v ich veci došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces „(a) nevykonaním a nesprávnym vyhodnotením dôkazov odvolacím súdom (b) nedostatočne odôvodneným rozsudkom odvolacieho súdu“ a že „rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená“. Sťažovateľky uviedli, že právne posúdenie veci zo strany okresného súdu, ako aj krajského súdu je nesprávne a nezákonné, pričom ani krajský súd sa v odôvodnení svojho rozsudku „jednoznačne nevysporiadal s platnosťou, resp. neplatnosťou kúpnej zmluvy zo dňa 27. 08. 1971...“. Dôkazy predložené v prvostupňovom konaní podľa názoru sťažovateľiek deklarujú, že „nadobúdateľ stavby svoje vlastníctvo k stavbe nikdy nezapísal do príslušnej evidencie nehnuteľnosti a nikdy nebol zapísaný v evidencii nehnuteľnosti ako užívateľ pozemku [REDAKOVANÉ] vo výmere 836 m², k. ú. [REDAKOVANÉ]. Skutočnosť, že nedošlo k zápisu stavby, resp. užívacieho vzťahu k pozemku jednoznačne dokumentuje skutočnosť, že [REDAKOVANÉ] si ako nadobúdateľ uvedomovala, že kúpna zmluva z roku 1971 bola uzavretá v rozpore so zákonom, čiže išlo o absolútne neplatný právny úkon, ktorý nemôže mať právne následky... V neposlednom rade z strany žalovaného boli predložené listinné dôkazy, ktoré predložil údajný nadobúdateľ nehnuteľnosti [REDAKOVANÉ], z ktorých jednoznačne vyplýva, že tento subjekt nedisponoval relevantnými listinami, ktoré by dokazovali jeho vlastníctvo k domu, resp. užívateľský vzťah k pozemku [REDAKOVANÉ] tak,

ako to konštatuje odvolací súd v odôvodnení v bode 27. “. Sťažovateľky opätovne vyjadrili presvedčenie, že „užívacie právo žalobcov, resp. ich právnych predchodcov nezaniklo a toto užívacie právo účinnosťou novely OZ ku dňu 1. 1. 1992 sa stalo vlastníctvom“.

7. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľiek odmietol podľa § 447 písm. c) a f) CSP a v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval:

«Pokiaľ žalobkyne 1/ až 3/ namietajú (a) nevykonanie a nesprávne vyhodnotenie dôkazov odvolacím súdom, dovolací súd uvádza, že prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezakladá nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. V tejto súvislosti najvyšší súd poukazuje na naďalej opodstatnené závery vyjadrené v judikátoch R 37/1993 a R 125/1999, R 42/1993, ako aj v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 2 Cdo 130/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012 a pre úplnosť dodáva, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj I. ÚS 97/97)...

K ďalšej v dovolaní uplatnenej námietke, že (b) napadnutý rozsudok dovolacieho súdu je nedostatočne odôvodnený, dovolací súd uvádza, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia bola už dávnejšou judikatúrou najvyššieho súdu považovaná za inú procesnú vadu (než je zmätočnosť), ktorá prípustnosť dovolania nezakladá (porovnaj R 111/1998). K rovnakému záveru dospelo neskôr tiež zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p.“. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016 (v dôsledku prijatia CSP), sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať za naďalej aktuálne...

V danom prípade obsah spisu nedáva žiadny podklad pre uplatnenie druhej vety stanoviska R 2/2016, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých (extrémnych) prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napríklad Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009, prípadne Ryabykh proti Rusku z roku 2003)...

Právna otázka relevantná podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. Žalobkyne 1/ až 3/ ale v dovolaní nešpecifikovali právnu otázku, o ktorej tvrdia, že ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd rozhodol, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach alebo predpokladoch o tom, ktorú právnu otázku mal dovolateľ na mysli...

Z týchto dôvodov najvyšší súd uzatvára, že žalobkyne 1/ až 3/ nedôvodne namietajú existenciu procesnej vady v zmysle § 420 písm. f) CSP a nevymedzili právnu otázku relevantnú z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP.“

8. S uvedenými závermi všeobecných súdov sťažovateľky nesúhlasia a v ústavnej sťažnosti opakovane vyjadrujú presvedčenie, že kúpnopredajná zmluva uzatvorená 27. augusta 1971 je z dôvodu absencie dohody o vyporiadaní práva osobného užívania pozemku absolútne neplatným právnym úkonom, pričom „užívacie právo [REDACTED] a jeho manželky nezaniklo, a toto užívacie právo sa zmenilo s účinnosťou novely OZ ku dňu 1992 a stalo sa ich vlastníctvom“.

8.1 Opakujúc argumenty uplatnené v konaniach pred všeobecnými súdmi, sťažovateľky v ústavnej sťažnosti tvrdia, že „právna otázka, ktorú mal Najvyšší súd SR posúdiť ako relevantnú, bola v podanom dovolaní vymedzená dostatočne (hlavne pre súd) zrozumiteľne, a to na strane 5 v odseku označenom II. Záver - Dovolací návrh... Z podaného dovolania vyplynuli tieto právne otázky, ktoré dosiaľ neboli v praxi dovolacieho súdu vyriešené:

1. Je dohoda o vyporiadani užívania pozemku s jej predchádzajúcim užívateľom podstatnou náležitosťou zmluvy o prevode stavby v zmysle § 218 a § 219 Občianskeho zákonníka účinného v čase uzavretia kúpnopredajnej zmluvy 27. 08. 1971?

2. Je zmluva o prevode stavby do socialistického spoločenského vlastníctva platná bez súčasného vyporiadania osobného užívania k pozemku, na ktorej stojí?

3. Dochádza k zániku osobného užívania pozemku na základe zmluvy o prevode stavby bez jeho súčasného vyporiadania?

Tým, že dovolací súd nedôvodne odmietol dovolanie ako neprípustné, napriek tomu, že na to neboli splnené zákonné dôvody, odoprel sťažovateľkám právo na súdnu ochranu, právo na spravodlivé súdne konanie, právo na prístup k súdu...

Túto svoju právnu argumentáciu mimo výkladu vyššie uvedených zákonných ustanovení opierame aj o judikatúru Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky, a to R 2/1981. “.

8.2 Krajskému súdu sťažovateľky v ústavnej sťažnosti vytýkajú, že „arbitrárne rozhodol o podanom odvolaní tým, že svoje skutkové zistenia a právne závery riadne neodôvodnil. Odvolací súd sa obmedzil vo svojich záveroch na konštatácie výsledkov jeho hodnotenia bez logického vysvetlenia zistených skutočností s použitím súvisiacich právnych ustanovení. Rozhodnutie odvolacieho súdu je tak nepresvedčivé, jednostranné, popiera základné princípy spravodlivého procesu, výsledkom ktorého je predvídateľné rozhodnutie pre účastníkov konania. Odvolací súd tým, že bez racionálnych dôvodov, odmietol argumentáciu sťažovateľiek, odmietol sa ňou vôbec zaoberať. A aj keď súd nie je povinný dať odpoveď na každú nastolenú otázku, je nevyhnutné, aby sa vysporiadal aspoň so základnými a pre rozhodnutie podstatnými právnymi argumentmi oboch strán sporu... Takýmto postupom odňal sťažovateľkám právo na presvedčivé rozhodnutie... Skutočnosti, ktoré sú uvedené v ústavnej sťažnosti boli tvrdené a podopreté dôkazmi jednak v konaní pred súdom prvej inštancie, jednak pred odvolacím súdom, a ani jeden z dotknutých súdov sa s nimi nevysporiadal“, čím porušil ich základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8.3 Sťažovateľky zároveň tvrdia, že napadnutým rozsudkom krajského súdu bolo „protiprávne porušené vlastnícke právo sťažovateľov, ktorí na jeho základe boli zbavení všetkých čiastkových oprávnení, ktoré sú obsahom vlastníckeho práva“, t. j. predmet vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s ním, pričom toto porušenie vyplýva z toho, že krajský súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy postupu vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy.

9. Vzhľadom na uvedené sťažovateľky v petite ústavnej sťažnosti navrhli, aby ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie vo veci samej nálehom vyslovil porušenie ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom krajského súdu a porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, aby napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a aby sťažovateľkám priznal náhradu trov konania v sume 390,50 €.

II.

Vyjadrenia krajského súdu a najvyššieho súdu, vyjadrenie zúčastnenej osoby a replika sťažovateľiek

10. Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom sp. zn. 1 SprV/489/2019 z 19. júna 2019 vyjadril predseda krajského súdu, v ktorom uviedol: «Uvedené rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 27. júna 2017 sp. zn. 5 Co 102/2017 je právoplatné a tak nám neprislúcha posudzovať jeho vecnú stránku a ani jeho zákonnosť. Rozhodnutie krajského súdu obsahuje podrobné odôvodnenie a vypořádava sa aj s odvolacími námietkami žalobkýň... Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá len „inú vadu konania“. Len výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadne vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania. V danom prípade odvolací súd pri odôvodnení svojho rozsudku postupoval v súlade so zákonom a rozsudok riadne podrobne zdôvodnil. Za procesnú vadu

nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sťažovateľiek. Krajskému súdu v Košiciach je známa „Správa o prieskume a zhodnotení úrovne rozhodovania súdov SSR vo veciach týkajúcich sa osobného užívania pozemkov, schválená občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR z 9. decembra 1980, č. Cpj 52/80“ publikovaná vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR č. 2/1981. Do pozornosti ústavného súdu dávame okolnosti, ktoré boli predmetom súdneho konania a procesné návrhy žalobkýň počas konania na súde prvej inštancie. Pre objektívne posúdenie ústavnej sťažnosti odporúčame zabezpečiť na nahliadnutie spis Okresného súdu Košice – okolie sp. zn. 15 C 69/2014.»

11. Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom č. k. KP 3/2019-56, Cpj 34/2019 z 26. júna 2019 vyjadrila predsedníčka najvyššieho súdu, v ktorom uviedla: „Prax dovolacieho súdu je ustálená v tom, že dovolacím dôvodom podľa § 432 CSP, teda nesprávne právne posúdenie veci je identifikácia právnej otázky, ktorú má odvolací súd riešiť, pretože ju odvolací súd vyriešil nesprávne a vysvetlenie v čom spočíva táto nesprávnosť riešenia. Každé dovolanie musí byť posúdené podľa obsahu, čo v danej problematike znamená, že pokiaľ z obsahu formulácie textu dovolania možno nastolenú právnu otázku vyvodiť, tak ju dovolací súd preskúma (napr. 3 Cdo 220/2017). Najvyšší súd po oboznámení sa s obsahom predmetnej sťažnosti ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu.“

12. Ústavný súd o podanej ústavnej sťažnosti upovedomil zúčastnenú osobu – Slovenskú republiku – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ktorá prostredníctvom listu prednostu Okresného úradu Košice, Komenského 52, Košice, sp. zn. OU-KE-MPO-2019/001583 zo 17. júna 2019 využila svoje oprávnenie vyjadriť sa k nej, tvrdiac, že «Tvrdenie sťažovateľiek, že Kúpno-predajná zmluva zo dňa 27. 08. 1971 je v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka absolútne neplatným právnym úkonom z dôvodu, že tento právny úkon svojim obsahom alebo účelom odporuje zákonu, alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom (v znení účinnom v čase uzavretia zmluvy „prieči záujmu spoločnosti“)... považujeme... za nesprávne. Podobne tvrdenie sťažovateľiek o dobromyseľnosti užívania protiprávne zabratej časti pozemku považujeme za účelové nepreukázateľné, lebo títo veľmi

dobre vedeli, že nikdy neboli vlastníkami predmetného pozemku, len užívateľmi. Sťažovateľky doteraz nechcú akcentovať zákonnú úpravu:

- že v čase uzavretia kúpno-predajnej zmluvy nebolo možné nadobudnúť vlastnícke právo k pozemku vy držaním,

- že zákon im neumožňoval pozemok vo vlastníctve štátu rozdeľovať, oplocovať a bezodplatne užívať.

Vychádzajúc z tejto chybnnej právnej konštrukcie usudzujeme, že sťažovateľky sa nevedia zmieriť najmä s tým, že:

a) predajom stavby, postavenej na pozemku v osobnom užívaní, do socialistického spoločenského vlastníctva podľa zákonnej úpravy, platnej a účinnej v čase uzavretia kúpnej zmluvy (§ 219 OZ) právo osobného užívania pozemku, na ktorom je zriadená stavba zanikne,

b) pozemok, ktorý mali v osobnom užívaní vlastníci stavby nemôže byť predmetom kúpnej zmluvy,

c) podľa § 219 OZ (ak sa vlastníctvo stavby prevádza z osobného vlastníctva fyzickej osoby do socialistického spoločenského vlastníctva), dohoda o vyporiadaní nemusí byť súčasťou zmluvy o prevode stavby. Zákon len upravuje, že právo osobného užívania sa musí pritom vyporiadať,

d) účastníci Kúpno-predajnej zmluvy zo dňa 27. 08. 1971 sa v súlade s ustanovením § 219 OZ dohodli, že: „majetko-právne usporiadanie užívania pozemku sa vykoná medzi stranami v osobitnom konaní“. Aj z tejto dohody rezultuje, že dohoda o vyporiadaní užívacích vzťahov k pozemku nemala byť súčasťou kúpnej zmluvy zo dňa 27. 08. 1971. Teraz však účelovo tvrdia, že dohoda mala byť súčasťou kúpnej zmluvy,

e) sťažovateľky hrubým spôsobom porušili zákon, a to tým, že po predaji stavby si svojvoľne a bez súhlasu vlastníka (štátu) rozdelili pozemok v ich bývalom (ale už zaniknutom) osobnom užívaní na polovicu (zmena nebola zaznamenaná v evidencii nehnuteľností), túto oddelenú časť takmer 45 rokov bezodplatne užívali (hoci v kúpno-predajnej zmluve mali jasne a zrozumiteľne uvedené, že pozemok je len v osobnom užívaní a preto nemôže byť predmetom predaja),

f) dohoda o vyporiadaní nákladov, ktoré pôvodný užívateľ účelne vynaložil na trvalé zlepšenie pozemku, je súčasťou zmluvy o prevode stavby len vtedy (§ 218 OZ), ak sa

vlastníctvo stavby prevádza zo socialistického spoločenského vlastníctva do vlastníctva fyzickej osoby. Vtedy samozrejme s vlastníctvom stavby prechádza na nového vlastníka (fyzickú osobu) aj právo osobného užívania pozemku. Toto však nie je prípad sťažovateľiek, riešený v tomto súdnom konaní,

g) ak v ust. § 219 v tom čase účinného OZ („Právo osobného užívania sa musí pritom vypořádať“) nie je výslovne uvedené, že: „inak je právny úkon neplatný“, tak zmluvné strany si v rámci zmluvnej autonómie mohli v kúpno predajnej zmluve dohodnúť, že majetko-právne usporiadanie užívania pozemku sa vykoná medzi stranami v osobitnom konaní, lebo zákon to výslovne nezakazoval a ani z povahy veci nevyplývalo, že by sa tak nemohlo vykonať.».

13. Na vyjadrenia predsedu krajského súdu, predsedníčky najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby sťažovateľky reagovali podaním z 10. júla 2019, v ktorom uviedli: „Sťažovateľky na podanej ústavnej sťažnosti trvajú v celom rozsahu a z dôvodov, ktoré v nej uviedli. Krajský súd v Košiciach považuje rozsudok sp. zn. 5Co 102/2017 zo dňa 27. júna 2017 za riadne odôvodnený a v súlade so zákonom. Sťažovateľky trvajú na svojich námietkach, podľa ktorých sa odvolací súd riadne nevysporiadal so zásadnou právnou otázkou nastolenou jednak pred súdom prvej inštancie a jednak v podanom odvolaní. Táto právne otázka nebola zodpovedaná ani v dovolacom konaní, nakoľko dovolací súd dovolanie odmietol z dôvodu nevymedzenia dovolacích dôvodov spôsobom uvedeným v § 431 až 435 CSP. Podľa dovolacieho súdu právna otázka nebola vymedzená jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom. Predsedníčka Najvyššieho súdu SR... dala sťažovateľkám za pravdu v tom, že Najvyšší súd SR sa bez splnenia zákonných podmienok odmietol podaným dovolaním zaoberať po vecnej stránke a v rozpore so zákonom a s účelom dovolacieho konania podané dovolanie odmietol ako procesne neprípustné. Vyjadrenie zúčastnenej osoby nepovažujeme pre účely rozhodnutia o ústavnej sťažnosti za relevantné, nakoľko uvedenými skutočnosťami sa v prípade jej vyhovenia budú zaoberať príslušné súdy (Krajský súd v Košiciach, príp. Najvyšší súd SR).“

14. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

15. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

16. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

17. Predmetom ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základných práv sťažovateľiek zaručených čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva zaručeného čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017 (bod 5) a základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018 (bod 7).

18. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

19. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

20. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

21. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

22. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o porušení základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd rozhoduje len v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak by účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi neboli zlučiteľné s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Pri uplatňovaní právomoci podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 19/02, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Úlohou ústavného súdu rovnako nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

23. Vyhodnotenie, ktorá skutočnosť tvrdená a dokazovaná v civilnom súdnom konaní je pre rozhodnutie vo veci samej významná a ktorá nie, je doménou rozhodovacej právomoci všeobecných súdov. Ústavnému súdu však nemožno odňať právomoc kasačného zásahu do tohto hodnotenia vtedy, keď je v rozpore so zákonným príkazom vyjadreným v § 191 CSP v miere spôsobilej postaviť konanie i jeho výsledok do pozície nespravodlivosti a neobjektívnosti. Uvedené zákonné ustanovenie upravuje zásadu voľného hodnotenia dôkazov, ktorá napriek pomenovaniu nevytvára všeobecnému súdu priestor pre ľubovoľné (svojvoľné) hodnotenie dôkazov. Práve prípadná svojvôľa v procese hodnotenia dôkazov je nežiaducim prvkom v súdnom konaní, ktorý zakladá nielen rozpor postupu a naň nadväzujúceho súdneho rozhodnutia so zákonom, ale aj so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, lebo svojvôľa konajúceho súdu je hrubým narušením spravodlivostnej kvality a objektivity súdneho rozhodovania. V opačnom prípade by sa právomoc ústavného súdu odôvodnená požiadavkou ochrany základných práv a slobôd uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy stala neúčinnou (m. m. I. ÚS 211/2012, III. ÚS 90/2015, ZNaU 39/2015).

24. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, ktoré spočíva okrem iného na interpretácii právnych predpisov z hľadiska ich účelu a zmyslu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07). Všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010). V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet

pochybnosti, možno uprednostniť výklad *e ratione legis* pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (III. ÚS 341/07). Ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

25. Súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t. j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu, a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu (III. ÚS 289/2017, ZNaU 43/2017).

26. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

IV.1 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017

27. Sťažovateľky napadnutému rozsudku krajského súdu vytýkajú, že je neodôvodnený a arbitrárny a že krajský súd ústavne nesúladným výkladom a aplikáciou § 218 ods. 2, § 219 a § 872 ods. 1 Občianskeho zákonníka zasiahol do ich označených práv (body 8 a 8.2), pričom sa vôbec nevysporiadal s podstatnou otázkou, „*a to otázkou platnosti kúpno-predajnej zmluvy z roku 1971*“, ktorá „*neobsahovala dohodou o vypořádání práva osobného užívania k pozemku, pričom táto dohoda je podstatnou náležitosťou zmluvy... na čo mal aj súd prvej inštancie prihliadnuť z úradnej povinnosti*“.

28. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu v obsahu označených práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

29. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

30. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo strany konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných stranami konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo strany konania na súdnu ochranu, resp. spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

31. Aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru uvádza, že hoci tento článok zaväzuje súd, aby odôvodnil svoje rozhodnutie, neznamená to, aby na každý argument strany konania dal podrobnú odpoveď (rozsudok ESLP vo veci Van Hurk v. Holandsko z 19. 4. 1994, sťažnosť č. 16034/90, § 61). Otázku, či súd splnil svoju povinnosť odôvodniť rozhodnutie, možno posúdiť len so zreteľom na okolnosti daného prípadu. Rozsah, na ktorý sa povinnosť súdov odôvodniť svoje rozhodnutia vzťahuje, môže byť podľa povahy rozhodnutia rôzny. Medziiným, je potrebné zohľadniť aj rôznorodosť návrhov, ktoré strana konania môže podať na súdy, ako aj rozdiely existujúce v zmluvných štátoch v súvislosti s právnou úpravou, zvyklosťami, právnymi názormi a vynášaním a vyhotovovaním rozhodnutí (rozsudok ESLP vo veci Ruiz Torija a Hiro Balani v. Španielsko z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91). Skutočnosť, že súd neprejedná každú podrobnosť tvrdenú stranou konania, nie je sama osebe v rozpore s požiadavkou spravodlivého prejednávania veci. Podstatné však je, aby sa neprehliadlo právo strany konania byť vypočutou a aby súd posúdil tvrdenia strany konania, hoci sa to explicitne neodrazí v konečnom rozhodnutí (rozhodnutie č. 10153/82 z 13. 10. 1986, D. R. 49, s. 67, 74).

32. Uvedené východiská bol povinný dodržať pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľiek aj krajský súd, preto bolo úlohou ústavného súdu v rámci rozhodovania o ústavnej sťažnosti posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

33. Podľa § 215 ods. 1 CSP súd rozhodne na základe zisteného skutkového stavu. Podľa § 215 ods. 2 CSP skutkový stav sa zisťuje procesným postupom podľa tohto zákona.

34. Podľa § 220 ods. 2 CSP v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadril žalovaný a aké prostriedky procesnej obrany použil. Súd jasne a výstižne vysvetlí, ako posúdil podstatné skutkové tvrdenia a právne argumenty strán, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, ktoré dôkazy vykonal, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

35. Podľa § 220 ods. 3 CSP ak sa súd odkloní od ustálenej rozhodovacej praxe, odôvodnenie rozsudku obsahuje aj dôkladné odôvodnenie tohto odklonu.

36. V súvislosti s nastolenou problematikou ústavný súd konštatuje, že osobné užívanie pozemkov upravené ustanovenia § 198 až 221 Občianskeho zákonníka účinného do 31. decembra 1991 takto:

Právo osobného užívania môže sa zriadiť len k pozemkom, ktoré sú v socialistickom spoločenskom vlastníctve a ktoré sú podľa územných plánov alebo územných rozhodnutí určené na výstavbu rodinných domčekov, rekreačných chát alebo garáží alebo na zriaďovanie záhradiek (§ 199 ods. 1 prvá veta).

Užívateľ má právo užívať pozemok pre potrebu svoju, svojej rodiny a domácnosti, a to v súlade s účelom, pre ktorý bolo toto právo zriadené (§ 201).

Právo osobného užívania pozemku nemožno zmluvne prevádzať. Prechod práva užívania zastavaného pozemku pri prevode stavby upravuje ustanovenie § 218 (§ 202).

Rodinný domček, rekreačná chata alebo garáž vystavané užívateľom na pozemku na ten účel určenom sú v jeho osobnom vlastníctve (§ 217).

S prevodom vlastníctva k stavbe zriadenej na pozemku prechádza na nadobúdateľa stavby i právo osobného užívania pozemku (§ 218 ods. 1).

Nový vlastník stavby je povinný vyporiadať sa s predchádzajúcim užívateľom pozemku; pritom treba prihliadnuť na výšku úhrady, ktorá bola za užívanie zaplatená, ako aj na náklady, ktoré pôvodný užívateľ účelne vynaložil na trvalé zlepšenie pozemku, prípadne na jeho osadenie. Dohoda o vyporiadaní je súčasťou zmluvy o prevode stavby (§ 218 ods. 2).

Právo osobného užívania pozemku, na ktorom je zriadená stavba, zanikne, ak stavba prejde do socialistického spoločenského vlastníctva. Právo osobného užívania sa musí pritom vyporiadať (§ 219).

Ak ide o pozemok, na ktorom bola zriadená stavba, nemožno použiť ustanovenia § 207 až § 209 (§ 220).

37. Novela Občianskeho zákonníka v § 872 ods. 1 prvej vete (prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. januára 1992) ustanovila, že právo osobného užívania pozemku vzniknuté podľa doterajších predpisov, ktoré trvá ku dňu nadobudnutia účinnosti tohto zákona, mení sa dňom účinnosti tohto zákona na vlastníctvo fyzickej osoby. Novela Občianskeho zákonníka zároveň zakotvila nový právny inštitút – držbu (§ 129 a nasl. Občianskeho zákonníka).

38. Dôvodová správa k novele Občianskeho zákonníka v tejto súvislosti uvádzala: „Nová ustanovení, upravujúci vlastnické právo, predovšetkým promítajú obsah nového znění ústavního zákona č. 100/1990 Sb., kterým byly odstraněny všechny rozdíly mezi jednotlivými druhy a formami vlastnického práva. V ustanoveních, která upravovala osobní vlastnictví, byla nově zvolena obecná formulace. Ustanovení, která upravovala určité otázky, platné jen pro oblast osobního vlastnictví, byla zrušena. Novým způsobem se též formulovaly způsoby nabývání vlastnického práva. Byla opuštěna komplikovaná koncepce nabývání vlastnického práva k pozemkům vydržením přes zřízení osobního užívání pozemků. Protože se pro budoucnost nepočítá s existencí osobního užívání pozemků, upravuje novela nabývání vlastnického práva vydržením i k pozemkům... Osobní užívání pozemků bude ke dni účinnosti tohoto zákona přeměněno na vlastníctví k pozemku... Právo osobního užívání pozemku existující ke dni účinnosti tohoto zákona, mění ze zákona na vlastníctví občana, resp. spoluvlastnictví, nebo bezpodílové spoluvlastnictví pozemku. Bylo

třeba pamatovat i na případy, kdy občanovi vzniklo právo na uzavření dohody o osobním užívání pozemku, avšak k dohodě před účinností tohoto zákona nedošlo (popř. došlo-li k dohodě, avšak dohoda nebyla pravomocně registrována státním notářstvím). V těchto případech vzniká oprávněnému právo na uzavření kupní smlouvy k pozemku (přímus), jehož se týkalo rozhodnutí o přidělení pozemku do osobního užívání. I uplatnění tohoto práva však bylo třeba z důvodů právní jistoty časově omezit na dobu jednoho roku. Tato doba je prekluzivní. Právo na vydání bezdůvodného obohacení není ani v tomto případě dotčeno. V případě vydržení vlastnického práva k pozemku, k němuž na základě dosavadních předpisů mohlo dojít jen tak, že občan nabyl právo na uzavření dohody o osobním užívání pozemku, počítají přechodná ustanovení se započítáním té doby, která uplynula do účinnosti zákona a po kterou právní předchůdce vydržitele měl nepřetržitě pozemek v držbě.“

39. Okrem toho zákon č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností účinný do 31. decembra 1992 (ďalej len „zákon o evidencii nehnuteľností“) ustanovoval:

V evidencii nehnuteľností sa vyznačujú všetky nehnuteľnosti s uvedením druhov pozemkov (kultúr), výmer a spôsobu užívania; ďalej vlastnícke vzťahy, správa národného majetku, právo trvalého užívania národného majetku, právo osobného užívania pozemkov, obmedzenie vlastníckych práv a iné skutočnosti týkajúce sa nehnuteľností potrebné pre národné hospodárstvo (§ 2 ods. 1).

Evidenciu nehnuteľností zakladajú, vedú a udržuujú v súlade so skutočným stavom orgány Ústrednej správy geodézie a kartografie zriadené v okresoch [ďalej len „orgány geodézie“; (§ 3)].

Evidenciu nehnuteľností udržuujú orgány geodézie v súlade so skutočným stavom na základe ohlásených zmien, miestneho vyšetrenia, prípadne merania, a za súčinnosti orgánov, organizácií a občanov, ktorých sa týka (§ 4 ods. 1).

Zápisy právnych vzťahov vzniknutých vydržaním osobného vlastníctva nehnuteľnosti alebo vydržaním práva zodpovedajúceho vecnému bremenu možno vykonávať v nesporných prípadoch tiež na základe písomného ohlásenia občana o zmene právneho vzťahu, doloženého osvedčením štátneho notárstva, v obvode ktorého je

nehnutelnosť. Podrobnosti o náležitostiach ohlásenia takýchto zmien upraví vykonávací predpis (§ 4 ods. 2).

Orgány a organizácie predložia rozhodnutia miestne príslušnému orgánu geodézie najneskoršie do šesťdesiatich dní po tom, keď nadobudli právoplatnosť, a iné listiny do šesťdesiatich dní odo dňa vzniku právneho vzťahu (§ 4 ods. 3).

V evidencii nehnuteľností sa bežne zapisujú zmeny vlastníckych vzťahov, vlastnícke práva novo vzniknuté, ako aj ich obmedzenia, obdobné údaje o správe národného majetku a novo vzniknuté práva trvalého užívania národného majetku a osobného užívania pozemkov (§ 5 os. 1).

Vlastníci, organizácie spravujúce národný majetok a užívatelia nehnuteľností sú povinní na zabezpečenie stáleho súladu zápisov v evidencii nehnuteľností so skutočným stavom hlásiť do 15 dní príslušnému miestnemu národnému výboru každú zmenu užívateľa, druhu pozemku (kultúry), spôsobu užívania a hraníc pozemkov [§ 7 ods. 1 písm. a)].

40. Vyhláška Ústrednej správy geodézie a kartografie č. 23/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností, ustanovovala:

List vlastníctva sa vyhotovuje podľa nehnuteľností a obsahuje meno vlastníka (spoluvlastníkov), názov organizácie, ktorá spravuje národný majetok, a všetky parcelné, popisné a evidenčné čísla nehnuteľností. Do listu vlastníctva sa ďalej zapisujú právo osobného užívania pozemkov, právo trvalého užívania národného majetku, obmedzenie vlastníckych práv a práv užívateľov a číslo položky výkazu zmien (§ 2 ods. 5).

Zápisy právnych vzťahov o nehnuteľnostiach sa vykonávajú na základe overených odpisov, prípadne originálov, najmä týchto rozhodnutí alebo iných listín:

a) ak ide o vlastníctvo (správu národného majetku): notársky registrovaná zmluva, rozhodnutie v dedičskom konaní, hospodárska zmluva, opatrenie nadriadených orgánov o prevode správy národného majetku, rozhodnutie národného výboru o vyvlastnení, rozhodnutie národného výboru podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb., rozhodnutie národného výboru podľa osobitných predpisov, rozhodnutie orgánu spoločenskej organizácie o prevode majetku, rozsudok súdu o prepadnutí majetku, notárska listina o predaji nehnuteľností, rozhodnutie o udelení popisného alebo evidenčného čísla spolu s geometrickým plánom, ak ide o novú stavbu vo vlastníctve občanov,

b) ak ide o právo osobného užívania pozemku alebo právo trvalého užívania národného majetku: notársky registrovaná dohoda alebo oznámenie užívateľa o zániku užívania, opatrenie o trvalom užívaní národného majetku, rozsudok o zániku užívania, registrovaná dohoda o spoločnom užívaní, dohoda alebo súdny rozsudok o vyporiadaní pri zrušení spoločného užívania (§ 6 ods. 1).

41. Problematikou osobného užívania pozemkov vrátane užívania zastavaných pozemkov podľa § 217 až § 220 Občianskeho zákonníka účinného do 31. decembra 1991 sa zaoberal najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. Cpj 52/80 z 9. decembra 1980 (publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, číslo 2/1981, s. 132 – 141), v ktorom okrem iného uviedol:

«Právo osobného užívania pozemku je právom majetkovým a zriaďuje sa v zásade za úhradu (§ 198 ods. 2 O. z., § 11 ods. 4 vyhlášky č. 156/1975 Zb.). Výšku tejto úhrady určuje vyhláška č. 47/1969 Zb., a to zhodne s výškou náhrady pri vyvlastnení pozemkov v zastavanej časti obce a pozemkov určených na stavbu rekreačných chát a zriadenie záhradok mimo zastavanej časti obce.

Právo osobného užívania pozemku má teda svoju hodnotu a tá je významná, ak dochádza ku zmenám v samej existencii tohto práva (k jeho odňatiu podľa ustanovenia § 204 ods. 2 O. z., alebo k jeho zániku podľa ustanovenia § 209, prípadne § 219 O. z.), alebo ku zmene v subjektoch, ktorým toto právo prislúcha (pri zániku práva spoločného užívania podľa ustanovenia § 213 O. z., pri zániku práva spoločného užívania manželmi podľa ustanovenia § 215 O. z., prípadne pri prechode tohto práva podľa ustanovenia § 218 O. z.). S výnimkou ustanovenia § 204 O. z., v ktorom sa uvádza, že odňatie práva osobného užívania (opatrenie podobné vyvlastneniu) sa deje za náhradu, v ostatných už spomenutých ustanoveniach sa hovorí, že právo osobného užívania treba vyporiadať. K tomuto vyporiadaniu má dôjsť predovšetkým dohodou (§ 209, § 213, § 215 a § 218 O. z.) a ak nedôjde k dohode, rozhodne na návrh účastníkov v prípadoch uvedených v ustanoveniach § 209, § 213 a § 215 O. z. súd. Ustanovenie § 209 a § 218 O. z. uvádzajú zhodne, že pri vyporiadaní treba prihliadať na výšku úhrady, ktorá bola za právo osobného užívania zaplatená, ako aj na náklady, ktoré boli účelne vynaložené na trvalé zlepšenie pozemku, prípadne na vysadenie porastov.

Vyporiadanie práva osobného užívania pozemku v prípade uvedenom v ustanovení § 218 O. z. nezveruje zákon súdu, ale iba v dohode účastníkov. Ak totiž k dohode o vyporiadaní tohto práva medzi účastníkmi nedôjde, nedošlo ani k prevodu stavby a zostáva naďalej tak budova vo vlastníctve, ako aj pozemok v užívaní pôvodných subjektov. O náhrade pri odňatí práva osobného užívania pozemku podľa ustanovenia § 204 ods. 2 O. z. sa koná a rozhoduje v správnom konaní tak ako o náhrade za vyvlastnenie.

V rozhodnutí sp. zn. 1 Cz 61/78 vysvetlil Najvyšší súd SSR v súvislosti s ustanovením § 218 ods. 2 O. z. pojem vyporiadania takto: „Pod vyporiadaním, ako ho uvádza citované zákonné ustanovenie, myslí sa dohoda, ktorou si predošlý užívateľ rieši s nadobúdateľom všetky vzájomné majetkové nároky vyplývajúce z prechodu práva osobného užívania pozemku. Vyporiadanie preto vyžaduje, aby sa v ňom prihliadlo aj na výšku úhrady, ktorú predošlý užívateľ zaplatil za právo osobného užívania, na náklady, ktoré vynaložil na pomocné stavby, na zveľadenie pozemku, na vysadenie porastov a pod.“

Na cene práva osobného užívania nemení nič to, že užívateľ poberal počas užívania z pozemku úžitky, ktoré prípadne celkom vyvážili cenu zaplatenú pri zriadení tohto práva. Tak ako sa cena pozemku jeho užívaním nemení, nemení sa užívaním ani cena práva osobného užívania. Pravdaže, v cene práva osobného užívania, totožnej s výškou náhrady, ktorá by sa poskytla za pozemok pri vyvlastnení, nie je zahrnutá cena oplotenia, studne, prípadne aj pivnice, záhradného domca a najmä nie cena porastov, ktoré sú na pozemku. Tie je treba k cene práva osobného užívania pozemku pripočítať, pretože takisto ide o hodnoty, ktoré sú predmetom vyporiadania. Napokon treba prihliadnuť aj na investície účelne vynaložené na trvalé zlepšenie pozemku, ako napr. na melioráciu a pod. ...

Z ustanovení § 218 O. z. vyplýva, že vyporiadanie práva osobného užívania pozemku pri prevode stavby stojacej na tomto pozemku je povinnosťou nadobúdateľa stavby a že dohoda o vyporiadaní tohto práva je súčasťou zmluvy o prevode vlastníctva stavby. Štátne notárstvo je teda povinné pri registrácii zmluvy o prevode stavby skúmať, či a ako dochádza touto zmluvou aj k vyporiadaniu práva osobného užívania pozemku, na ktorom stavba stojí.

Keďže ide o zmluvu o prevode nehnuteľnosti, pre ktorú zákon predpisuje písomnú formu a pri ktorej prejavy účastníkov musia byť na tej istej listine, môže štátne notárstvo registrovať zmluvu o prevode budovy iba v tom prípade, ak je vyporiadanie práva osobného užívania pozemku upravené priamo v znení zmluvy, ktorá bola ohlásená na registráciu.

Ak zmluva ohlásená na registráciu nemá ustanovenie o vyporiadaní práva osobného užívania pozemku, nemožno ju považovať za platnú, pretože je neúplná; chýba jej totiž časť, ktorú treba so zreteľom na ustanovenie § 218 O. z. považovať za podstatnú. Takú zmluvu by bolo treba považovať za neplatnú, aj keby ju bolo štátne notárstvo nedopatrením registrovalo, pretože neplatná zmluva sa registráciou štátneho notárstva nekonvaliduje...

Podľa ustanovenia § 219 O. z. právo osobného užívania pozemku, na ktorom je zriadená stavba, zanikne, ak stavba prejde do socialistického spoločenského vlastníctva. Právo osobného užívania sa musí pritom vyporiadať. Uvedené ustanovenie nerieši otázku, medzi kým má dôjsť k vyporiadaniu zanikajúceho práva osobného užívania, či totiž predávajúci, ktorý predáva stavbu socialistickej organizácii, má nárok na úhradu ceny práva osobného užívania voči tejto organizácii, a či voči národnému výboru, s ktorým uzavrel dohodu o zriadení práva osobného užívania.

Občan, ktorý mal právo osobného užívania pozemku a predáva stavbu postavenú na tomto pozemku socialistickej organizácii, má voči tejto organizácii nárok aj na úhradu ceny zaplatenej za právo osobného užívania; to vyplýva priamo z ustanovenia § 219 O. z. Vyporiadanie práva osobného užívania myslí sa totiž okrem iného aj poskytnutie náhrady za to, čo predávajúci vynaložil na získanie tohto práva. Tým, že vyporiadanie sa má podľa znenia zákona diať pri prechode stavby do socialistického vlastníctva, čo vysvitá z použitého slova „pritom“, vyplýva, že vyporiadať sa majú tí, čo sú účastníkmi zmluvy o prevode stavby. Opodstatnenosť záväzku organizácie, aby v rámci vyporiadania poskytla predávajúcemu aj úhradu za právo osobného užívania, vyplýva aj z ustanovenia § 204 ods. 2 O. z., podľa ktorého možno za podmienok platných pre vyvlastnenie odňať právo osobného užívania, a to za náhradu, a z ustanovenia § 110 stavebného zákona (zákon č. 50/1976 Zb.), podľa ktorého namiesto vyvlastnenia je žiadúce cieľ vyvlastnenia dosiahnuť dohodu, pričom so zreteľom na predpisy o správe národného majetku kúpna cena nemôže presahovať vyvlastňovaciu náhradu.»

42. Ústavný súd konštatuje, že hoci je rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 52/80 z 9. decembra 1980 predsedovi krajského súdu, ktorý naň vo svojom vyjadrení sp. zn. 1 SprV/489/2019 z 19. júna 2019 poukázal, známe, senát „5 Co“ rozhodujúci

o odvolaní sťažovateľiek proti rozsudku okresného súdu sa s ním v odôvodnení napadnutého rozsudku vôbec nevysporiadal.

43. V konaní pred všeobecnými súdmi pritom nebolo sporné, že [REDAKOVANÉ] a jeho manželka [REDAKOVANÉ] úhradu za právo osobného užívania pozemku, ktoré nadobudli na účel výstavby rodinného domu, v sume 3 214,40 Kčs vyplatili v roku 1967, t. j. ešte pred uzavretím kúpno-predajnej zmluvy s [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „družstvo“) 27. augusta 1971, predmetom ktorej bol nedokončený (neskolaudovaný) rodinný dom, ktorý boli predávajúci povinní dokončiť na vlastné náklady a odovzdať kupujúcemu (družstvu) najneskôr do 31. marca 1972, pričom kúpno-predajná zmluva ako taká nepodliehala registrácii štátnym notárstvom. Rovnako nebolo sporné, že v kúpno-predajnej zmluve k dohode o vyporiadaní práva osobného užívania pozemku, na ktorom bol nedokončený rodinný dom postavený, medzi zmluvnými stranami nedošlo.

44. Podľa čl. 10 ods. 1 a 2 Ústavy Československej socialistickej republiky (ústavný zákon č. 100/1960 Zb.) osobné vlastníctvo občanov k spotrebným predmetom, najmä k predmetom osobnej a domácej potreby, rodinným domčekom, ako aj k úsporám nadobudnutým prácou je nedotknuteľné. Dedenie osobného majetku je zaručené. Táto ústava bola počas obdobia jej účinnosti niekoľkokrát menená a doplnená. Ústavným zákonom č. 100/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 100/1960 Zb. Ústava Československej federatívnej republiky a ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii, došlo k zmene čl. 9 tejto ústavy, ktorý v odsekoch 1 a 2 ustanovil, že vyvlastnenie alebo iné nútené obmedzenie vlastníckeho alebo iného majetkového práva je možné len vo verejnom záujme, a to zákonom alebo na základe zákona a za náhradu. Proti rozhodnutiu možno podať opravný prostriedok na súde. Zákon Federálneho zhromaždenia upravuje podmienky prevodov majetku štátu do vlastníctva občanov alebo právnických osôb.

45. Krajský súd bez toho, aby jednoznačne, t. j. bez akýchkoľvek právnych pochybností definoval moment, keď družstvo v zmysle v tom čase účinných všeobecne záväzných právnych predpisov nadobudlo (úplné) vlastnícke právo k tejto „stavbe“, dospel k záveru, že „v zmysle ust. § 219 OZ účinného v čase uzavretia kúpno-predajnej zmluvy

a bodu 2 vyššie uvedenej kúpno predajnej zmluvy, predávajúcim zaniklo zo zákona právo osobného užívania k predmetnému pozemku“.

46. Krajský súd napriek tomu, že v čase rozhodovania o podanom odvolaní proti rozsudku okresného súdu nedisponoval žiadnym písomným dôkazom – opatrením o trvalom užívaní národného majetku, t. j. sporného pozemku družstvom, taktiež dospel k záveru, že *„na základe ust. § 18 ods. 1 zákona č. 278/1993 o správe majetku štátu sa právo trvalého užívania dňom 01. 01. 1994 zmenilo na nájom majetku štátu... Za týchto okolností nemohli nastať zákonné podmienky vydržania v zmysle § 134 a nasl. OZ.“.*

47. Podľa výpisu z Obchodného registra Okresného súdu Košice I verejne dostupného na internete (www.orsr.sk) od 27. novembra 1953 do 19. júla 1993 bolo štatutárnym orgánom družstva (██████████) predstavenstvo s konaním *„v celom rozsahu“.*

48. Na účel overenia opodstatnenosti námietok sťažovateľiek vznesených v ústavnej sťažnosti si ústavný súd vyžiadala spis okresného súdu sp. zn. 15 C 69/2014, z obsahu ktorého zistil, že družstvo na účel usporiadania majetkovoprávných vzťahov k spornému pozemku, na ktorom bol postavený rodinný dom, vyvinulo určitú aktivitu až 11. augusta 1986, keď listom sp. zn. IV./2/Tak.9104/86 z 11. augusta 1986 adresovaným Stredisku geodézie pre okres Košice-vidiek, Košice, ktorý podpísal *„dpt. ██████████ – podpredseda, vedúci technického úseku“*, požiadalo *„o zápis zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnosti na MNV ██████████ (č. 1. 140). V liste sa uvádza, že „kúpno predajnou zmluvou zo dňa 27. 8. 1971 sme získali do vlastníctva nášho družstva od ██████████ a manž... nehnuteľnosť – parc. ██████████ o výmere 836 m2 zapísanej na ██████████ ako rozostavaný rodinný dom za hodnotu 406.875,- Kčs. V zmysle ust. § 219 Obč. zákonníka č. 70/83 Zb. a bodu 2. citovanej kúpno predajnej zmluvy predávajúcim ██████████ a manž. zaniklo zo zákona právo osobného užívania k predmetnému pozemku, ktoré bolo zriadené rozhodnutím finančného odboru ONV v ██████████ č. Fin.12/67-14/Ovch. zo dňa 18. 9. 1967. Vlastnícke právo k uvedenej nehnuteľnosti bolo obmedzené zmluvou o pôžičke zo dňa 12. 10. 1967, ktorá bola registrovaná na Štátnom notárstve v Trebišove pod č. R III 387/67.“*

Obmedzenie vlastníckeho práva zaniklo zaplacením pôžičky – vid' list SŠS zo dňa 31. 5. 1983. Na základe vyššie uvedených skutočností Vás žiadame vykonať zápis zmeny vlastníckeho práva k uvedenej nehnuteľnosti zap. na [REDAKOVANÉ] ako parc. [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], ktorej po novom THM zodpovedá parc. č. 334/4 v prospech Miestneho národného výboru [REDAKOVANÉ] MNV [REDAKOVANÉ] odovzdá predmetný pozemok ONV Košice – vidiek a ONV Košice – vidiek nášmu družstvu do trvalého bezplatného užívania, pretože sme vlastníkom domu na predmetnom pozemku.“.

48.1 K uvedenému listu družstva bolo pripojených päť príloh, medzi nimi aj list Slovenskej štátnej sporiteľne, miestnej pobočky Luník 2, Košice, sp. zn. Zv. z 31. mája 1983, adresovaný Štátnemu notárstvu Košice-vidiek, resp. „Geodézii“, označený ako „Výmaz obmedzenia prevodu nehnuteľnosti“, ktorým vydala potvrdenie, že „[REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]... zaplatil dňa v r. 1971 pôžičku poskytnutú podľa zmluvy zo dňa 12. X. 1967 v pôvodnej výške Kčs 50.000,- a zabezpečenú obmedzením prevodu nehnuteľnosti na nemovitosti zapísanej vo vložke č. parc. [REDAKOVANÉ]. Toto obmedzenie prevodu uvedených nehnuteľností, ktoré bolo registrované rozhodnutím Štátneho notárstva v Košiciach dňa 12. X. 1967 č. R III-387/67 zaplacením zabezpečenej pohľadávky zaniklo podľa § 61 O. z.“(č. l. 142).

48.2 Na zadnej strane tejto prílohy (č. l. 142) sa nachádza výpis z listu vlastníctva [REDAKOVANÉ] vyhotovený Strediskom geodézie v Košiciach 15. júla 1986, z ktorého vyplýva, že k uvedenému dňu mali pozemok parc. č. [REDAKOVANÉ], nachádzajúci sa v k. ú. [REDAKOVANÉ], v osobnom užívaní [REDAKOVANÉ] a jeho manželka [REDAKOVANÉ], pričom ani po troch rokoch od vydania uvedeného potvrdenia Slovenskej štátnej sporiteľnej nedošlo k výmazu poznámky o obmedzení vlastníckeho práva rozhodnutím Štátneho notárstva v Košiciach „R III 387/67“.

48.3 Ďalšou prílohou uvedeného listu družstva bol geometrický plán vyhotovený národným podnikom GEODÉZIA, n. p. Prešov, 12. januára 1984 na zameranie domu postaveného na pozemku parc. č. [REDAKOVANÉ], stavebný pozemok, s výmerou 836 m², pričom ako

jeho vlastníci, resp. užívatelia boli označení „[REDAKOVANÉ]“ (č. l. 143).

49. Pokiaľ krajský súd uviedol (bod 29 napadnutého rozsudku), že „*ak požiadal nový nadobúdateľ Československý štát o zápis vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností v roku 1983 potom čo Slovenská štátna sporiteľňa zaslala na kataster potvrdenie o splatení pôžičky zabezpečenej obmedzením prevodu predmetnej nehnuteľnosti, správne aj bolo žiadateľovi a novému nadobúdateľovi vlastníckeho práva vyhovené...*“, ústavný súd konštatuje, že v spise okresného súdu sp. zn. 15 C 69/2014 takýto písomný dokument nenašiel.

50. V rozpore s už uvedenými skutočnosťami je aj konštatovanie krajského súdu (bod 27 napadnutého rozsudku), že „*vlastnícke právo k predmetnej nehnuteľnosti (dňa 11. 8. 1986 [REDAKOVANÉ] zaslala žiadosť o zápis zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnosti evidovanej na parcele [REDAKOVANÉ] o výmere 836 m²), toto vlastnícke právo bolo obmedzené zmluvou o pôžičke zo dňa 12. 10. 1967 a obmedzenie vlastníckeho práva zaniklo až zaplatením pôžičky dňa 31. 5. 1983, potom až žiadali Stredisko geodézie o vykonanie zápisu zmeny vlastníckeho práva k uvedenej nehnuteľnosti, zapísanej na [REDAKOVANÉ] ako parcela č. [REDAKOVANÉ], ktorému zodpovedá číslo parcely č. 334/4 v prospech v prospech Miestneho národného výboru [REDAKOVANÉ]. Na základe toho MNV [REDAKOVANÉ] odovzdalo predmetný pozemok ONV Košice-vidiek a ONV Košice-vidiek potom družstvu do trvalého bezplatného užívania nakoľko sú vlastníkmi domu na predmetnom pozemku, okrem iného súčasťou žiadosti o zápis bolo aj potvrdenie Slovenskej sporiteľne o výmaze obmedzenia prevodu nehnuteľnosti, ktoré zaniklo vyplatením pohľadávky.*“.

51. Pozornosti krajského súdu ušla skutočnosť, že k splateniu pôžičky [REDAKOVANÉ] a jeho manželkou [REDAKOVANÉ] v sume 50 000 Kčs poskytnutej im Slovenskou štátnou sporiteľňou došlo už v roku 1971, a nie až v roku 1983, keď o tom vydala potvrdenie, pričom táto pôžička bola zabezpečená „*obmedzením prevodu nehnuteľnosti na nemovitosti zapísanej vo vložke č. parc. [REDAKOVANÉ] kat. úz. [REDAKOVANÉ]*“, t. j. rodinného domu, a nie (aj) sporného pozemku, ako tvrdilo družstvo vo svojom liste:

„Vlastnícké právo k uvedenej nehnuteľnosti bolo obmedzené zmluvou o pôžičke zo dňa 12. 10. 1967, ktorá bola registrovaná na Štátnom notárstve v Trebišove pod č. R III 387/67. Obmedzenie vlastníckeho práva zaniklo zaplatením pôžičky – vid' list SŠS zo dňa 31. 5. 1983.“ Z kúpno-predajnej zmluvy pritom vyplýva, že „kúpnu cenu uhradí kupujúci nasledovne: a) Kčs 197.328,- poukáže do 30 dní od podpísania zmluvy na účet Slovenskej štátnej sporiteľni – miestna pobočka Luník II, Košice-vidiek, v prospech konta predávajúcich na úplné vyrovnanie pôžičky, ktorú si vybrali na výstavbu predávaného domu... c) Kčs 30.000,- zaplatí do 30 dní po úplnom dokončení a odovzdaní domu kupujúcemu a po preukázaní potvrdenia od SŠS, že všetky podlžnosti u nej majú vyrovnané“.

52. Ústavný súd v spise okresného súdu sp. zn. 15 C 69/2014 nenašiel písomný dokument, ktorý by preukazoval ako a či vôbec došlo na základe uvedeného listu družstva k zápisu zmeny *„vlastníckeho práva k uvedenej nehnuteľnosti zap. na [REDAKOVANÉ] ako parc. [REDAKOVANÉ], ktorej po novom THM zodpovedá parc. č. 334/4 v prospech Miestneho národného výboru [REDAKOVANÉ]“, následne z „MNV [REDAKOVANÉ]“ na „ONV Košice – vidiek“ a z „ONV Košice – vidiek“ na družstvo „do trvalého bezplatného užívania“.*

53. *„Ako škoda na majetku v socialistickom vlastníctve v zmysle § 127 ods. 3 Tr. zák. sa hodnotí aj neoprávnený prevod majetku v socialistickom vlastníctve zo správy jednej socialistickej organizácie do správy inej socialistickej organizácie bez poskytnutia protihodnoty; majetok pritom nemusí vôbec opustiť sféru socialistického vlastníctva a prejsť do osobného alebo súkromného vlastníctva.“* (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 3 To 26/74 z 27. februára 1975).

54. Možno teda prisvedčiť sťažovateľkám, že s právne relevantnými skutočnosťami, ktoré tvrdili a podopreli dôkazmi v konaní pred okresným súdom a krajským súdom, sa tieto súdy nevysporiadali.

55. Ako bolo uvedené, napriek tomu, že ústavný súd nie je nadaný oprávnením vyhodnocovať dôkazy v spore pred všeobecným súdom, ako ochranca ústavnosti nemôže

ignorovať také zistenia plynúce z predložených podkladov, ktoré majú dôkazný potenciál spochybniť skutkové uzávery tvoriace podklad napadnutého rozhodnutia všeobecného súdu.

56. Nedostatočné odôvodnenie uznesenia druhostupňového súdu, ktoré vyústilo do jeho vnútornej rozpornosti, ústavný súd považuje za dôvod na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľiek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, súčasťou ktorého je nepochybne aj požiadavka, aby sa príslušný všeobecný súd v konaní právne korektným spôsobom a zrozumiteľne vyrovnal nielen so skutkovými okolnosťami prípadu, ale aj s vlastnými právnymi závermi, ktoré ho viedli ku konkrétnemu rozhodnutiu (III. ÚS 772/2016).

57. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok krajského súdu nie je vo vzťahu k aplikácii citovaných ustanovení Občianskeho zákonníka a Civilného sporového poriadku presvedčivo odôvodnený, a táto skutočnosť v konečnom dôsledku zakladá nepreskúmateľnosť a ústavnú neudržateľnosť ním vydaného rozhodnutia. Krajský súd v napadnutom rozsudku nezohľadnil citované východiská ochrany základných práv a slobôd, preto jeho prístup pri rozhodovaní o podanom odvolaní sťažovateľiek proti rozsudku okresného súdu nemožno hodnotiť inak ako taký, ktorý odporuje obsahu základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru. Na uvedenom skutkovom základe ústavný súd rozhodol, že napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

IV.2 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 55/2018 zo 17. augusta 2018

58. Sťažovateľky najvyššiemu súdu vytýkajú, že „*nedôvodne odmietol dovolanie ako neprípustné*“ a že „*právna otázka, ktorú mal Najvyšší súd SR posúdiť ako relevantnú, bola v podanom dovolaní vymedzená dostatočne (hlavne pre súd) zrozumiteľne, a to na strane*

5 v odseku označenom II. Záver - Dovolací návrh“ (bod 8.1). Prípustnosť dovolania pritom vyvodzovali z § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. b) CSP, tvrdiac, že v ich veci došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces „(a) nevykonaním a nesprávnym vyhodnotením dôkazov odvolacím súdom (b) nedostatočne odôvodneným rozsudkom odvolacieho súdu“ a že „rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená“.

59. Ako bolo uvedené, právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa v civilnom sporovom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred súdom vrátane dovolacích konaní.

60. To znamená, že rovnaké východiská ochrany základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bol povinný dodržať pri rozhodovaní o ich dovolaní aj najvyšší súd.

61. Ústavný súd rešpektuje, že samotná otázka posúdenia podmienok pre uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho. Posúdenie tejto otázky je vecou zákonnosti a jej vyriešenie v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ktoré v zmysle čl. 46 ods. 4 ústavy majú ustanovovať podrobnosti o realizácii základného práva na súdnu ochranu vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy, v konečnom dôsledku nemôže viesť k záveru o porušení označeného práva sťažovateľov. Súčasťou práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy preto nie je povinnosť dovolacieho súdu akceptovať dôvody prípustnosti opravného prostriedku uvádzané sťažovateľmi, v dôsledku čoho ich „nerešpektovanie“ ani nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie označeného základného práva. V opačnom prípade by totiž dovolací súd stratil možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného opravného prostriedku vôbec boli naplnené.

62. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

63. Podľa § 421 písm. b) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

64. Preskúmaním napadnutého uznesenia ústavný súd dospel k názoru, že hoci sa najvyšší súd neodmietol zaoberať mimoriadnym opravným prostriedkom sťažovateľiek, ktorým napadli rozsudok krajského súdu, prípustnosť podaného dovolania neposúdil v súlade so svojou vlastnou judikatúrou (R 2/2016, rozhodnutie sp. zn. Cpj 52/80 z 9. decembra 1980 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, číslo 2/1981, s. 132 – 141), ktorá mu umožňuje „výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu“, preskúmať prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, t. j. prípustnosť podaného dovolania nevyriešil v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku.

65. S poukazom na závery ústavného súdu prijaté vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu (bod 57) ústavný súd zastáva názor, že v okolnostiach danej veci o takýto výnimočný prípad šlo, preto sa nestotožňuje so záverom najvyššieho súdu, že „sťažovateľky nedôvodne namietajú existenciu procesnej vady v zmysle § 420 písm. f) CSP“.

66. Podľa § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov najvyšší súd dbá o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou a tým, že prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov

a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a zverejňuje právoplatné súdne rozhodnutia zásadného významu v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Zákonnou podmienkou využitia tejto právomoci najvyššieho súdu je zistenie, že došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov toho istého kolégia. Cez túto podmienku zjednocovacia právomoc kolégií najvyššieho súdu prirodzene napĺňa stabilne judikovanú požiadavku ústavného súdu, podľa ktorej k imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Aj z rozsudku ESLP vo veci Beian v. Rumunsko zo 6. 12. 2007 vyplýva, že rozdielna judikatúra v skutkovo rovnakých, prípadne podobných veciach je prirodzenou súčasťou vnútroštátneho súdneho systému (v zásade každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva). K rozdielnej judikatúre prirodzene dochádza aj na úrovni najvyššej súdnej inštalácie. Z hľadiska princípu právnej istoty je ale dôležité, aby najvyššia súdna inštalácia pôsobila ako regulátor konfliktov judikatúry a aby uplatňovala mechanizmus, ktorý zjednotí rozdielne právne názory súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach. Prijatie zjednocovacieho stanoviska najvyššieho súdu má právny význam aj v tom, že od tohto momentu požiadavka právnej istoty vyžaduje od senátov toho-ktorého kolégia najvyššieho súdu, aby pri nezmenenej právnej úprave toto stanovisko rešpektovali a z neho pri posudzovaní správnych žalôb v identických alebo obdobných prípadoch vychádzali, hoci aj v rozpore so svojimi rozhodnutiami z obdobia pred prijatím predmetného stanoviska.

67. Čo sa týka prípustnosti dovolania podľa § 421 písm. b) CSP, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľky v podanom dovolaní právnu otázku, ktorá podľa ich názoru v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, nevymedzili tak, ako to urobili v ústavnej sťažnosti:

„1. Je dohoda o vyporiadaní užívania pozemku s jej predchádzajúcim užívateľom podstatnou náležitosťou zmluvy o prevode stavby v zmysle § 218 a § 219 Občianskeho zákonníka účinného v čase uzavretia kúpno predajnej zmluvy 27. 08. 1971?“

2. *Je zmluva o prevode stavby do socialistického spoločenského vlastníctva platná bez súčasného vyporiadania osobného užívania k pozemku, na ktorej stojí?*

3. *Dochádza k zániku osobného užívania pozemku na základe zmluvy o prevode stavby bez jeho súčasného vyporiadania? “*

68. Záver najvyššieho súdu, že sťažovateľky „nevymedzili právnu otázku relevantnú z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP“, však nezodpovedá tvrdeniu predsedníčky najvyššieho súdu, ktorá vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti konštatovala: „Každé dovolanie musí byť posúdené podľa obsahu, čo v danej problematike znamená, že pokiaľ z obsahu formulácie textu dovolania možno nastolenú právnu otázku vyvodit', tak ju dovolací súd preskúma (napr. 3 Cdo 220/2017).“

69. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že (ani) najvyšší súd v napadnutom uznesení nezohľadnil citované východiská ochrany základných práv a slobôd, preto jeho prístup pri rozhodovaní o podanom dovolaní sťažovateľiek proti rozsudku krajského súdu nemožno hodnotiť inak ako taký, ktorý odporuje obsahu základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

70. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (body 1 a 2 výroku nálezu).

71. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

72. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

73. Úlohou najvyššieho súdu preto bude opätovne rozhodnúť o dovolaní sťažovateľiek, majúc na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

IV.3 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Co 102/2017 z 27. júna 2017

74. Ústavný súd konštatuje, že túto časť ústavnej sťažnosti sťažovateľky v podstate odôvodňujú len tým, že „*krajský súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy postupu vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy*“ (bod 8.3).

75. Ochrana ústavou, prípadne dohovorom garantovaných práv a slobôd (resp. ústavnosti ako takej) nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú podľa čl. 144 ods. 1 ústavy pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy (II. ÚS 13/01, I. ÚS 241/07).

76. „Ustanovenie čl. 20 ods. 1 ústavy nie je právnym základom oprávňujúcim osobu na pridelenie majetku od štátu. Článkom 20 ods. 1 ústavy sa vlastníkovi priznáva len ochrana majetku, ktorý nadobudol v súlade s platným právnym poriadkom.“ (PL. ÚS 33/95). „Tento článok Ústavy Slovenskej republiky nevyhlasuje za základné ľudské právo vlastníctvo samotné, ale právo byť vlastníkom, t. j. právo nadobúdať vlastníctvo. Vztahuje sa na štátnych občanov Slovenskej republiky, cudzincov, právnické osoby slovenské i zahraničné, a aj štát. Výklad tohto ustanovenia však neznamená, že každý

má právo vlastniť akýkoľvek majetok... Uvedené ustanovenie Ústavy Slovenskej republiky treba vykladať tak, že každý má právo vlastniť majetok, ktorý ústavou alebo zákonom Slovenskej republiky nie je z tohto vlastníctva vylúčený.“ (PL. ÚS 38/95).

77. Právny názor ústavného súdu, ktorým sa účel ochrany vlastníka podľa čl. 20 ústavy identifikuje s osobou, ktorá naozaj je vlastníkom, a nie aj s tými, ktorí sa usilujú o nadobudnutie vlastníctva, je konformný s právnym názorom ESĽP, podľa ktorého vlastnícke právo zaručené čl. 1 dodatkového protokolu nezahŕňa právo nadobudnúť majetok (Marckx Case, séria A, 1979,č. 31; Van der Musselle Case, séria A, 1983, č. 70).

78. Ústavný súd z hľadiska poskytnutia ústavnoprávnej ochrany musí postaviť na rovnakú úroveň vlastnícke právo pôvodného vlastníka a nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti novým nadobúdateľom na základe jeho dobrej viery. Tým sa dostávajú do vzájomnej kolízie obidve ústavné hodnoty – princíp ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa (princíp dobrej viery, dôvery v akty štátu a právnej istoty v demokratickom právnom štáte) a princíp ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka (princíp *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*, t. j. nikto nemôže previesť na iného viac práv, než koľko má sám). Pokiaľ však nemožno zachovať maximum z obidvoch základných práv, treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti, keď je nutné zvažovať všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu. Vyššie riziko má nie byť nedbalý vlastník než nadobúdateľ v dobrej viere, pretože tento nie je schopný sa nijako dozvedieť o tom, ako vec opustila vlastníkovu sféru a dostala sa na list vlastníctva prevodcu po zákonom určenom správnom (katastrálnom) konaní (I. ÚS 151/2016, ZNaU 20/2017).

79. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považoval za predčasné, aby sa meritórne zaoberal námietkou sťažovateľiek o porušení ich základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom krajského súdu, preto ústavnej sťažnosti sťažovateľiek v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

80. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti požiadali ústavný súd o priznanie náhrady trov konania podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v celkovej sume 390,50 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie sťažnosti) vykonané v roku 2018 v sume 153,50 € za jeden úkon a dva režijné paušály v sume 9,21 € za jeden paušál, ako aj 20 % DPH.

81. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

82. Na základe záverov uvedených v III. časti tohto nálezu ústavný súd priznal sťažovateľkám náhradu trov konania v nimi požadovanej sume 390,50 €, ktorú zaviazal uhradiť najvyšší súd (bod 3 výroku nálezu).

83. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. augusta 2019